

ABD SİLAHLI KUVVETLERİ ÇIKMAZDA

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

Hayır, ABD'nin Irak'a sapanıp kalmasından bahsetmiyoruz; daha kötüsü. ABD Silahlı Kuvvetleri geleceğini arıyor ama bulamıyor, bocalıyor. Üstelik bundan etkilenecek olan sadece ABD değil. ABD'nin sofrasından sebeplenmeyi strateji sayan taklitçileri başta İngiltere ve Avustralya olmak üzere diğer İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) ülkeleri de bu işten sıkılmış durumdalar. Daha da ötesi ABD çok kullandığı şu deyimini artık kullanamayacak; “*ABD yemeği yapar, Avrupalılar tabakları yıkar.*” Çünkü ABD ne üreteceğine karar veremedikçe Avrupalı müttefiklerine “karşılıklı kullanılabilirlik (interoperability)” adına satacağı bir şey olmayacak, Avrupalılar da kendi yoluna gidecek. Peki, neler oluyor dersiniz, hemen özetleyelim; 21. Yüzyıl için büyük bir dönüşüm başlatan ABD Silahlı Kuvvetleri; ne stratejisine karar verebiliyor, ne ihtiyaçlarını belirleyebiliyor. Böyle olunca da masraflar artıyor, yapılan deneyler ve testler boşa gidiyor, şirketler sözleşme yapmaktan kaçıyor. Bununla da kalmıyor; parayı verecek Kongre, ihtiyacı belirleyen Savunma Bakanlığı ve projeler yerinde sayarken masrafları artan, zaten sayıca çok az üretici şirketler arasında bezginlik görülüyor. Şimdi detaylara girelim; önce ABD ne yapmak istiyor onu anlatalım sonra neler yolunda gitmiyor tek tek bakalım.

ABD Silahlı Kuvvetleri'nin dönüşüm stratejisi.

2003 yılında Irak'ı işgal eden ABD Ordusunda 5 nci Kolordu Komutanı bugün ise ABD Eğitim ve Doktrin Komutanı olan General William Wallace Scott'a göre “*ABD Irak'a saldırdığında Merkezi Avrupa'da çıkacak bir savaşa göre dizayn edilmiş bir teçhizatla savaşa girmişti¹.*” ABD'de Irak ve Afganistan'da silahlı kuvvetlerini sıfırlamaya ve uzun vadede 21. Yüzyıl için öngörülen ihtiyaçlara uygun yeni bir Silahlı Kuvvet oluşturulmasına karar verdi. ABD savunmasının dönüşüm stratejisi, devam eden savaşlar nedeni ile ordu teçhizatının büyük ölçüde yıpranacağı ve yerlerine yeni tehdit ortamına uygun ve son teknoloji kapsamında bir ordu kurulması varsayımına dayanmaktadır. Ancak Irak ve Afganistan'da devam eden savaşlar ordunun savunma yapısının nasıl dizayn edilmesi gerektiği konusunda planlayıcıların kafasının sürekli karışmasına neden olmaktadır. Buna bütçe ile ilgili sıkıntılar ve teknoloji alanında bir türlü gerçekleşmeyen veya yerinde sayan beklentileri de ilave edebiliriz.

ABD ordusundaki dönüşüm gayretleri üç ekseninde devam etmektedir; (1) Mevcut kuvvetin idamesi. (2) Gayretlerin çoğunluğunun yöneltildiği geçiş dönemi kuvveti (Stryker). (3) Bilim ve teknoloji faaliyetlerinin odaklandığı 2020-2030 yıllarının kuvvetinin oluşturulması. Mevcut ve gelecekteki kuvvetlerden hangisine daha fazla ağırlık verileceği hem taşıdığı riskler hem de bütçe tahsisi bakımından önemli bir stratejik karardır. Mevcut tehdit değerlendirmelerine bakarak üç tür ordu yapılanması öngörülmektedir²; (1) Terörle mücadele (El Kaide vb.) esasına göre ordu; hafif, mobil ve özel kuvvetler merkezli. (2) İstikrar operasyonları (Irak, Afganistan vb.) için; yüksek yoğunluklu çatışmalara girmeyecek, hafif, daha yavaş ve muharebe alanında uzun süre kalacak bir ordu. (3) Klasik devletler arası savaş (İran, Kuzey Kore veya Çin)

¹ N. Ross Thompson. *Beefing Up Technology. U.S. Army Modernisation Is Necessary, Long Overdue.* Defense News. (April 28, 2008), 37.

² Jaap De Hoop SCHEFFER: 21 st Century Choices, Defense News. (Oct 10, 2005), 21.

tehdidine yönelik; büyük, kesin sonuçlu savaş yapacak (hedef orduyu yok edecek), aynı anda çeşitli ölçeklerde küçük ya da büyük savaşlara yeterli bir ordu.

2001 yılında savunma doktrini kapsamında ABD için hareket tipleri “muharip operasyonlar” ve bunu takip eden “savaş dışı operasyonlar” olarak ikiye ayrılmıştı. Ancak Irak Savaşı, ABD savunma doktrininin de önemli değişikliklere neden oldu. Askerlerin bir yerde muharip, diğer yerde ülke-inşacısı, başka bir yerde psikolojik savaş elemanı rolüne girdiği görüldü. Ve bütün bu görev ve rolleri edinecek şekilde ABD askerlerinin eğitim ve teçhizatı yenilenmeye başlandı³. Yeni görev spektrumu Amerikan Sivil İşler Tugayları yanında ülke-inşacısı ajansların da güçlendirilmesini dikte etmektedir. Ancak, Soğuk Savaş zamanında denizaşırı ülke-inşası rolünün temel aktörü olan ve 15.000 çalışanı olan AID⁴ mevcudu bugün 3.000’e inmiştir. Sadece AID’in değil, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve diğer federal kurumların ülke-inşası kabiliyetlerinin personel eksiliklerine dikkat çekilmektedir. 20-30 yıl sonrasının güvenlik ortamına okumaya çalışan ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon), üniversitelerden yardım istemekte ve asimetrik tehdidin değişen çehresi ile ilgili derinliğine çalışmalar yapmaktadır. Bob Gates’in de katıldığı, 14 Nisan 2008’de Amerikan Üniversiteler Birliği’nde yapılan toplantıda Minerva İnisiyatifi kapsamında gelecekteki tehditleri daha iyi algılayabilmek için üniversitelerin sosyal bilimler bölümleri ile yapılacak çalışmalar ele alındı.

Pentagon’un ana dönüşüm projeleri.

ABD ordusu gelecekte küresel bir güç projeksiyonu içinde görev alacak sefer kuvvetleri anlayışına devam edecektir. Daha hızlı hareket etmek için platformlar geliştirilecek, eskinin tümen kuvveti yerine getirilen çeşitli merkezlerden eş zamanlı hareket edebilen tugaylar ile gerektiği kadar kuvvet konsantrasyonu oluşturulacaktır. Geleceğin Muharebe Sistemleri (FCS⁵) projesi, sistemlerin sistemi olarak geleceğin Kara Kuvvetlerinin ana dönüşüm programıdır. Ancak, 160 milyarlık FCS programının bütçe ve teknoloji zorlukları nedeni ile 2015’den önce operasyonel olamayacağından Kara Kuvvetleri bir süre daha Stryker ve Bradley gibi mevcut muharebe araçlarına yatırım yapmaya devam edecektir⁶. FCS, çok erken safhadadır ve henüz gelişmekte olan teknolojiler ve tam olarak belirlenmemiş ihtiyaçlar nedeni ile tamamlanması uzun sürecek gibidir.

2008 yılında ABD’nin en önemli savunma kabiliyeti arayışlarının başında istihbarat, gözetleme ve keşif (ISR⁷) vasıtalarında yeni teknolojik beklentiler gelmektedir. Özellikle Afganistan ve Irak’ta devam eden savaş kapsamında şehirlerde teröristleri tespit edecek vasıtalar için insansız hava araçlarına yoğun bir şekilde bağımlı hale gelen ABD Savunma Bakanlığı, bu alanda beklenen gelişmelerin henüz gerçekleşmemesinden büyük sıkıntı duymaktadır. Nitekim Nisan 2008’de Alabama’daki Maxwell Hava Üssü’nde konuşan Robert Gates ISR konusuna öncelik atfederek “*Hala eski yöntemlerle çalıştıklarını*” ifade etmiştir. İnsansız hava araç sayısında meydana gelen önemli artışa rağmen talep artmakta, eğitim sorunu yanında silahlı *Predators* araçlarına daha çok ihtiyaç bulunmaktadır.

³ William WALLACE: Iraq War Changes U.S. Army Doctrine. Defense News. (April 7, 2008), 46.

⁴ AID: Agency for International Development.

⁵ FCS: Future Combat Systems.

⁶ John BUCKLEY: *FCS Still Cornerstone. Resetting, Upgrades Will Speed Modernization Effort.* Defense News. (Jan 21, 2008), 21.

⁷ ISR: Intelligence, Surveillance and Reconnaissance.

ABD'nin önde gelen diğer dönüşümleri arasında hava kuvvetlerinin müşterek bombardıman uçakları (JSF⁸) ve deniz kuvvetlerinin DD(X) destroyerleri başta gelmektedir. Hava kuvvetleri arama-kurtarma filosu ile tanker uçak filosu halen bütçeden para bekleyen önemli modernizasyon projeleri arasındadır. F-35, Avrupalı müttefiklerin Eurofighter'ı ile rekabette beklediği dış talebi göremeyebilir. Nitekim Türkiye de F-35'den Eurofighter'a dönme eğilimi göstermektedir. Uzay teknolojileri ile ilgili çalışmalar henüz tamamlanma aşamasına oldukça uzaktır. Yer istasyonları yerine uzayda krulan optik bağlantılar ile bilginin uzayda internet benzeri akışının sağlanması, böylece haberleşme yükünün ve güvenlik riskinin azaltılması hedeflenmektedir. Hava Kuvvetlerinin Dönüşümlü Uydu (TSAT⁹) programı bu amaca yönelik bir programdır. Lockheed tarafından 2006 yılında üslenilen 2 milyar dolarlık TSAT projesi, bir sistemde birden çok haberleşme kabiliyetini içermektedir. Ancak TSAT'ın FCS'nin ihtiyacı olan haberleşme kabiliyetlerini sağlaması gerektiğinden FCS'nin şekillenmesini beklemek zorundadır.

Tablo: ABD'nin En Çok Dikkat Çeken Savunma Programları (2008)

S.No.	Program	Milyar \$	Açıklama
1.	Joint Strike Fighters (JSF)	200	10 yılda F-35 tipi 2.500 uçak imalini öngörmektedir.
2.	200.000 Müşterek Hafif Taktik Araç (FCS)	100	Humvee'lerin yerini alacak, 2012'de hizmete girecek.
3.	179 adet Havadan Yakıt İkmali Uçağı	40	KC-135'lerin yerini alacak, 2013'de hizmete girecek.
4.	55 adet Sahil Muharebe Gemisi (LCS)	28	2011 yılına kadar tamamlanacak.
5.	141 A/K Helikopteri	15	2008 sonunda seçilecek.
6.	Hava-Yer Füze Sistemi	7	2008'de öneriler alınacak.
7.	5.500 Mayına Dayanıklı Araç	5	Halen sipariş edilen 10.000 adete ilave.
8.	Deniz Gözetleme Sistemleri	3	P-3 Orion gözetleme görevleri.
9.	Dönüşüm Uydusu	2	5 adet haberleşme uydu grubu.
	10 Yüksek Hızlı Araç	1.7	Hızlı kargo uçağı.

Kaynak : Defense News. Hot 25 Worldwide Competitions. (Apr 14, 2008), 20-21.

ORS¹⁰ ise taktik sahada komutanların ihtiyacı olan görüntüleri sağlamaya yönelik küçük uydulardan teşkil edilecek bir sistemdir. Halen % 14'ü tamamlanmış olan ORS'nin kapsamı ile ilgili ABD'de henüz kafalar karışıktır. Genel beklentiye göre OSR, hareket alanındaki operasyonlara uzaydan sağlanacak desteği ifade etmektedir. Ortaya çıkış nedenlerinden biri Körfez savaşı'ndan bu yana hareket alanındaki komutanların kendi kontrollerinde uzay sistemlerine sahip olma isteğidir. ORS, küçük uydular ve roketler ihtiva edecek ve hareket alanındaki komutanlara istihbarat dayalı yeni müdahale vasıtaları sağlayacaktır. Ancak bunların nasıl olacağı daha henüz teknoloji arayışlarının bir parçasıdır.

⁸ JSF: Joint Strike Fighters.

⁹ TSAT: Transformational Satellite.

¹⁰ ORS: Operationally Responsive System.

ABD Deniz Kuvvetleri ise denizde üs teşkil ederek hareket yapma (sea-basing) konsepti dahilinde; kıyaya yakın muharip gemiler (LCS¹¹), DD(X) destroyer ve diğer gemi inşasına yönelmiştir. Deniz kuvvetleri ana dönüşüm projesi dahilinde DDG (Güdümlü Füze destroyerleri)'den DD(X) destroyerlerine geçiş yapmaktadır. DD(X), terörle savaş kapsamında tasarlanmış; beka kabiliyeti yüksek, üzerinde etkili silahlar, helikopterler, botlar bulunan ve özel kuvvetler taşıyan bir gemi tipidir. Ancak söz konusu gemilerin oldukça pahalı olması ve araştırma-geliştirme ihtiyaçları süreci yavaşlatmıştır. ABD bu gemilerden diğer ülkelere satarak, bütçeyi hafifletme peşindedir. ABD Deniz Kuvvetleri sahil kontrol işleri için her biri 220 milyon dolar edeceği hesaplanan 313 gemilik bir filo oluşturmayı planlamaktadır. DD(X) gemilerinin her birinin yaklaşık 4 milyar dolara mal olacağı beklenmektedir. 2007 yılı bütçesine ancak 2 tanesi için para konabilmiştir. Deniz Kuvvetleri 2018 yılına kadar 55 LCS edinmeyi hedeflemektedir.

Dönüşüm neden sıkıntıda?

Tablo'da yer alan yüzlerce milyar dolarlık projeye rağmen 2006-2011 bütçe planında savunmaya ayrılan para 30 milyar dolar civarındadır. 2008 yılı için 460 milyar dolar ile zirve yapan Pentagon bütçesi üstüne bir de Irak, Afganistan ve küresel terör ile mücadele gerekçe gösterilerek 400 milyar dolar ilave bütçe aldı. 2009 yılı için Pentagon tarafından hazırlanmakta olan bütçe teklifi ise 520 milyar dolar. Bunun üzerine istenecek 400 milyarlık bir ekstra bütçe için Kongre'nin tavrı merak konusu. Savunma harcamaları ABD GSMH'nin (14 trilyon dolar) % 6'sını kapsamakta ve yapılan anketler kamuoyunun % 70'inin bu harcamaların yüksekliğinden memnun olmadığı yönündedir. Öte yandan devam eden savaşların yükü nedeni ile aslında Savunma Bakanlığı'nın kendi eksiklerini tamamlamada yıllık 200-300 milyar dolar geriye düştüğü iddia edilmektedir. Örneğin tedarik sürecinden kaynaklanan gecikme nedeni ile gelecekte ana savunma sistemleri olacak Hava Kuvvetleri'nin F-22 ve F-35 saldırı uçakları, Kara Kuvvetleri'nin FCS ve Deniz Kuvvetleri'nin yakın muharip gemilerinin planlanan masrafları ve operasyonel olma süresi ikiye katladı, sayıları yarıya düştü. Üstelik daha fazla gecikilirse öngörülen teknolojinin eskimesi nedeni ile yeniden revize edilme ihtiyacı ortaya çıkacak.

ABD Silahlı Kuvvetleri bir yandan Afganistan ve Irak'ta savaşa devam ederken, modernizasyon çalışmalarının sürekli yön değiştirmesi, bütçe engelleri ve yeni teknoloji arayışlarının pratiğe dönüşmesindeki zorluklar yaşamaktadır¹². Pentagon'un en önemli modernizasyon projelerinin başında gelen FCS yazılım ihtiyaçları 2003 yılından beri üçe katladı. Projedeki gelişme ise talebin ancak % 5'ini karşılayacak boyutta ve oldukça yavaş sürmektedir. Deniz Kuvvetlerinin LCS programı ile ilgili masrafların sürekli artması, diğer yandan ihtiyaçlar konusundaki kaymalar Lockheed Martin ve General Dynamics'i canından bezdirdi. LCS geleceğin donanmasında hayati bir rol oynayacak olmasına rağmen geline aşamada başarısızlık önemli bir seçenek haline geldi. Deniz Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarının netleşmemesi nedeni ile gemi yapım planının gerçekçi olduğu konusunda şüpheler artmakta, test ve deneyler boşa gitmektedir. Sorunlar çözülmediği için şirketler isteksiz, Kongre cevapları bulmak için baskı yapmakta, proje sahipleri ise bakanlık ve Kongre'yi bütçeyi artırmak için sıkıştırmaktadır.

¹¹ LCS: Littoral Combat Ship.

¹² Washington Post. *Troubled High-Tecs Programs Doom Army Modernization*. (March 30, 2008). *Weapons Upgrade Faces Big Hurdles*. (April 8, 2008).

Diğer yandan teknoloji ve araştırma sahası da rahat değildir. Amerika'nın askeri üstünlüğünün arkasındaki temel güç hiç şüphesiz 'Savunma Laboratuvarları'dır. Ancak 1990 yılların kesinti rüzgarından onlar da paylarını aldılar ve sarsıldılar. Laboratuvarlar son 30 yılda hiçbir şirket ya da üniversitenin yapamayacağı işleri başarmıştı. GPS, lazer, fiber optik ve daha pek çok teknolojik yenilik bu laboratuvarlar sayesinde ortaya çıktı. 2002 yılına geldiğinde savunma laboratuvarlarının kapasitesi 1990'lara göre % 36'sı seviyesinde düştü¹³. Yıllardır savunma laboratuvarları proje açlığı çekmektedir. DARPA¹⁴ ise daha çok FCS ile meşguldür. En büyük sıkıntı bilim adamı yetiştirilmesine yeterli yatırım yapılmamasıdır. Çin 1990'lı yıllardan 2008'e bilim adamı yetiştirmede ABD'yi üçe katlamıştır. ABD üstünlüğünün diğer bir göstergesi olan uzay çalışmaları da sıkıntılıdır. Pentagon uzaya bir uydu göndereceğinde seçenekler sanıldığı kadar çok değildir hatta tek bir seçenek vardır; Lockheed Martin ve Boeing'in oluşturduğu müşterek girişim olan United Launch Alliance. Aynı şey yeni bir uydu inşa etmek gerektiğinde de söz konusudur. Pentagon küçük şirketler ile iş yapmayı riskli bulurken, yeni bir uydu için başvurulacak büyük şirket sayısı ise yalnızca beş'tir.

Sonuç yerine.

Silahlı Kuvvetler ile ilgili kararlar alınırken üç temel unsur dikkate alınır; paradigma, strateji ve plan. 1980'lerde paradigma; *Soğuk Savaş*, strateji; *caydırıcılık* ve plan; *stratejik modernizasyon* idi. Bugün ise ABD için paradigma; *terörle savaş*, strateji; *önleyici darbe*'dir. Ancak, plan konusunda ABD ordusunun kafası oldukça karışık durumdadır. Bir yandan ilave bütçe ile kısa vadeli olarak Irak Savaşı'nın masrafları karşılanırken, orta vadede ordunun elinde hazır bir güç bulunması için modernizasyon yürümektedir. Asıl gayret ya da hedeflenen ise araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile 2020-2030 yılları silahlı kuvvetlerine yatırım yapmaktır. Ancak bu plan çok büyük riskler taşımaktadır. Birincisi yeni siyasi iktidarın kamuoyu baskısı ile bütçeyi kısması halinde ortaya çıkacak siyasi risktir. İkinci risk askerlerin sosyal geleceği ile ilgili yatırımlara devam edilmemesi halinde artık gönüllü bulunmakta zorluk çekileceğidir. Son olarak, savunma harcamalarındaki önemli kesintiler savunma sanayindeki pek çok iş kaybı ile birlikte ekonomide de ciddi dalgalanmalar getirebilir. Diğer yandan 2020-2030'lar için hazırlanan kuvvet yapısı, o tarihler geldiğinde muhtemelen bugün tahmin edilenden çok farklı bir güvenlik ortamı ile karşılaşacaktır.

¹³ Richard NADOLINK: Restore Prominence of U.S. Defense Labs. Defense News. (April 10, 2006), 21.

¹⁴ DARPA: Defense Advanced Research Projects Agency.